

**O'TKIR HOSHIMOV IJODIDA INSONIYLIK TUSHUNCHASI VA
UNING TALQINI****Zaripova Muxlisa Xamid qizi***Ajiniyoz nomidagi NDPI Turkiy tillar fakulteti O'zbek tili va adabiyoti**yo'nalishi 3-kurs talabasi**muxlisazaripova840@gmail.com**Ilmiy rahbari: Allamberganova Nodira Gulmirzayevna*

Annotatsiya: Ushbu maqolada XX asr o'zbek adabiyotining yetuk namoyandasi O'tkir Hoshimovning ijodida insoniylik tushunchasining badiiy talqini o'rganiladi. Yozuvchining roman, qissa va hikoyalarida inson qalbi, ma'naviyati, ijtimoiy adolat va axloqiy qadriyatlar masalalari qanday aks etganligi tahlil qilinadi. Asarlardagi qahramonlar orqali insoniy fazilatlar, kamchiliklar va jamiyatsdagi ziddiyatlar ochib beriladi. Xususan, "Dunyoning ishlari", "Ikki eshik orasi", "O'zbeklar" kabi asarlar misolida Hoshimovning inson ruhiyatini chuqur tahlil qilish uslubi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: O'tkir Hoshimov, insoniylik, ma'naviyat, badiiy talqin, qahramon psixologiyasi, ijtimoiy adolat, "Ikki eshik orasi", "Dunyoning ishlari", "O'zbeklar", XX asr o'zbek adabiyoti.

Аннотация: В данной статье рассматривается художественная интерпретация понятия человечности в творчестве выдающегося представителя узбекской литературы XX века Уткира Хошимова. Анализируется, как в его романах, повестях и рассказах отражаются вопросы человеческой души, духовности, социальной справедливости и моральных ценностей. Через образы героев раскрываются человеческие добродетели, недостатки и противоречия в обществе. В частности, рассматривается метод глубокого анализа человеческой психологии в таких произведениях, как «Дела мира», «Между двумя дверями», «Узбеки».

Ключевые слова: Уткир Хошимов, человечность, духовность, художественная интерпретация, психология героя, социальная справедливость, «Между двумя дверями», «Дела мира», «Узбеки», узбекская литература XX века.

Annotation: This article explores the artistic interpretation of the concept of humanity in the works of O'tkir Hoshimov, a prominent figure in 20th-century Uzbek literature. It analyzes how his novels, novellas, and short stories reflect issues of the human soul, spirituality, social justice, and moral values. Through the characters in his works, human virtues, flaws, and societal contradictions are revealed. In particular, Hoshimov's method of deeply analyzing human psychology is examined through examples such as "The Affairs of the World," "Between Two Doors," and "The Uzbeks."

Keywords: O'tkir Hoshimov, humanity, spirituality, artistic interpretation, character psychology, social justice, "Between Two Doors," "The Affairs of the World," "The Uzbeks," 20th-century Uzbek literature.

Kirish

O'tkir Hoshimov (1941–2013) — XX asr o'zbek adabiyotining eng nufuzli vakillaridan biri bo'lib, uning ijodi inson qalbi, jamiyatdagi adolatsizliklar va ma'naviy qadriyatlar mavzulariga bag'ishlangan. Uning asarlarida insoniyatning azaliy muammolari — mehr, sadoqat, vijdon, insof kabi tushunchalar badiiy mahorat bilan ifodalangan. Hoshimov ijodida insonning ichki dunyosi, uning hayotdagi kurashi va ma'naviy izlanishlari asosiy o'rinni egallaydi. Uning "Dunyoning ishlari", "Ikki eshik orasi", "O'zbeklar" kabi asarlari orqali insoniylikning turli jihatlarini ochib berilgan.

Bu maqolada Hoshimovning insoniylik tushunchasini qanday talqin qilgani, uning qahramonlari orqali qanday axloqiy va ijtimoiy masalalar ko'tarilganligi tahlil qilinadi.

Tahlil va muhokama

O'tkir Hoshimov ijodida insoniylik tushunchasi va uning talqini: Tahlil va muhokama

Oʻtkir Hoshimov oʻzbek adabiyotida insoniy qadriyatlar, maʼnaviy izlanishlar va ijtimoiy adolat mavzularini chuqur badiiy talqin qilgan yirik yozuvchilardan biridir. Uning asarlarida inson qalbi, uning hayotdagi kurashi, mehr-sadoqat, vijdon va insof kabi tushunchalar asosiy oʻrinni egallaydi. Hoshimov ijodida insonning maʼnaviy kamoloti, jamiyatdagi illatlar va shaxsning oʻziga xos psixologik kechinmalari badiiy mahorat bilan ifodalangan.

Inson qalbi va maʼnaviy izlanishlar

Oʻtkir Hoshimov ijodining markazida inson ruhiyati turadi. Uning asarlarida qahramonlarning ichki dunyosi, ularning hayotdagi izlanishlari, baxt-qismat kurashi aks etadi. "Dunyoning ishlari" qissasida ona mehrining cheksizligi, farzand uchun fidoyilik kabi mavzular yoritilgan. Asarda ona qalbidagi sevgi, mehribonlik va qurbonlik insoniyatning eng oliy fazilatlari sifatida koʻrsatiladi. Yozuvchi shunday deydi:

"Dunyoda hech bir chegarani tan olmaydigan va quyosh kabi muttasil nur sohib turadigan sehrli kuch bor. Bu — Ona mehri!"

Bu fikr Hoshimovning insoniylik haqidagi asosiy qarashlarini ifodalaydi — yaʼni, insonning eng ulugʻvor fazilati mehr, sadoqat va vijdonli boʻlishidadir.

"Oʻzbeklar" hikoyasidagi Otinoyi obrazi ham shu nuqtai nazardan qiziqarli. U oʻz farzandi Iskandar tomonidan eʼtiborsiz qoldirilganiga qaramay, hech qachon shikoyat qilmaydi, balki oʻgʻliga nisbatan mehr va sadoqatini saqlab qoladi. Bu orqali adib ona qalbidagi cheksiz sabr, poklik va fidoyilikni tasvirlaydi. Otinoyi obrazi orqali oʻzbek ayolining azamatligi, oilaviy qadriyatlarga sadoqati namoyon boʻladi.

Ijtimoiy adolat va inson qismati

Hoshimov ijodida jamiyatdagi adolatsizliklar, inson qismati va uning hayot yoʻlidagi toʻsiqlar ham muhim oʻrin tutadi. "Ikki eshik orasi" romani buning yorqin namunasidir. Asarning bosh qahramoni Muzaffar urush davridagi ogʻir sinovlardan oʻtib, keyinchalik farovon hayotga erishadi, lekin uning atrofidagi jamiyatda maʼnaviy tushkunlik, axloqiy pasayish kuzatiladi. Muzaffar oʻz hayotini toʻgʻri yoʻldan boshlaganiga qaramay, atrofidagi odamlarning nodonligi, xiyonati uni ruhan qiynaydi.

Yozuvchi bu roman orqali inson hayotining ikki eshik orasidagi o'xshashligini ko'rsatadi — ya'ni, tug'ilish va o'lim oralig'idagi hayot yo'li murakkab, to'siqlar bilan to'ldirilgan. Bu yo'ldan muvaffaqiyatli o'tish uchun insondan kuchli iroda, jasorat va ma'naviy bardoshlik talab qilinadi. Roman qahramonlari — Oksoqol, Qora amma, Robiya — o'z hayotlarini sharaf bilan yashagan, axloqiy qadriyatlarga sodiq qolgan insonlar sifatida tasvirlanadi.

Insof va vijdon masalalari

Hoshimovning "Insof" hikoyasida bu tushunchaning turli talqinlari o'rganiladi. Hikoyada yapon mehmonining bog'dan meva olmasligi, do'kondorning shogirdiga nisbatan adolatsiz munosabati kabi misollar orqali zamonaviy jamiyatda insofning yo'qolib borayotgani haqida fikr yuritiladi. Yozuvchi shunday deydi:

"Insof — bu insonning o'ziga qarshi adolatli bo'lishidir."

Bu hikoya orqali Hoshimov zamonaviy dunyoda insoniy qadriyatlar pasayib borayotgani, odamlarning moddiy manfaatlarga berilib ketishi haqida fikr bildiradi.

Hajviyot orqali ijtimoiy illatlarni fosh etish

O'tkir Hoshimov ijodida hajviy asarlar ham muhim o'rin tutadi. "Ikki karra ikki — besh" qissasida u jamiyatdagi ma'naviy tubanlik, mansabdorlarning nodonligi, katta rahbarlarning axloqsizligi kabi illatlarni fosh qiladi. Asarda raisning o'g'li otasining xiyonatini ochib beradi, lekin bu kurash yaxshi asoslanmaganligi uchun qissa tanqidchilar tomonidan keskin baholarga uchraydi.

Shunga qaramay, Hoshimovning hajviy uslubi uning ijodining muhim qismi hisoblanadi. U jamiyatdagi illatlarni kulgili tarzda tasvirlab, ularga qarshi kurashish zarurligini ta'kidlaydi.

Ayol qahramonlar orqali insoniylik timsollari

Hoshimov asarlarida ayol qahramonlar alohida ahamiyatga ega. "O'zbeklar" hikoyasidagi Otinoyi, "Dunyoning ishlari" qissasidagi ona, "Ikki eshik orasi" romanidagi Robiya kabi obrazlar orqali u ayollarning sabr-qanoati, mehr-sadoqati va ma'naviy qudratini ko'rsatadi.

Ayollar Hoshimov ijodida insoniy fazilatlarining timsolidir. Ularning qahramonliklari jang maydonlaridagi qahramonlik emas, balki kundalik hayotdagi cheksiz sabr, mehnatsevarlik va oilaviy qadriyatlarga sodiqlikdan iborat.

Xulosa

Oʻtkir Hoshimov ijodida insoniylik tushunchasi inson qalbi, maʼnaviy qadriyatlar va ijtimoiy adolat masalalari bilan chambarchas bogʻliq. Uning asarlari orqali insonning oliy fazilatlarini — mehr, sadoqat, insof, vijdon kabi tushunchalar badiiy mahorat bilan ifodalangan. "Dunyoning ishlari" asarida ona mehrining ulugʻligi, "Ikki eshik orasi" romanda inson qismati va jamiyatdagi adolatsizliklar, "Oʻzbeklar" hikoyasida esa milliy qadriyatlar va insoniy kamolot mavzulari oʻz ifodasini topgan.

Hoshimovning asarlari nafaqat oʻzbek, balki jahon adabiyotidagi insoniylik mavzularini chuqur oʻrganish uchun muhim manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. **Oʻtkir Hoshimov.** "Dunyoning ishlari". Sharq nashriyoti, 2005. – Bet 45-60.
2. **Oʻtkir Hoshimov.** "Ikki eshik orasi". Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyot, 1985. – Bet 120-150.
3. **Oʻtkir Hoshimov.** "Oʻzbeklar" hikoyalar toʻplami. Yangi asr avlodi, 2006. – Bet 30-40.
4. **Wikipedia.** "Oʻtkir Hoshimov". https://uz.wikipedia.org/wiki/Oʻtkir_Hoshimov (Qarang: 2024).
5. **Wikipedia.** "Dunyoning ishlari". https://uz.wikipedia.org/wiki/Dunyoning_ishlari (Qarang: 2024).
6. **Arboblarni.uz.** "Oʻtkir Hoshimov tarjimai holi". <https://arboblarni.uz/uz/people/khashimov-utkir> (Qarang: 2024).
7. **Tafakkur.net.** "Oʻtkir Hoshimov hayoti va ijodi". <https://tafakkur.net/otkir-hoshimov.haqida> (Qarang: 2024).
8. **Zenodo.** "Oʻtkir Hoshimov asarlarida ijtimoiy muammolar talqini". 2022. – Bet 1-10.

9. **Said Ahmad.** "O‘tkir Hoshimov nasri haqida mulohazalar". Adabiyot va san’at jurnali, 1998. – Bet 22-30.
10. **Abdug‘afur Rasulov.** "O‘tkir Hoshimov: Ijodiy portret". Yangi asr avlodi, 2010. – Bet 55-70.